

Univerzális szerszám

*A katonai és rendvédelmi feladatokra
alkalmazható kések*

„A nagy kés több, mint egy férfias szimbólum.”

(Dave Kreutzer)

Egyik legősibb eszközünk a kés. Talán épp időtlen célszerűsége a titka. Jó példa erre az 1939-ben megalkotott legendás SAS Fairbairn-Sykes harcikés, amely egy több ezer éves egyiptomi típus újragondolása. Ez a kés jól példázza azt is, hogy a legjobb eszközöket néha nem fejlesztő mérnökök, hanem gyakorlati szakemberek alakítják ki. William E. Fairbairn őrnagy az OSS (Office for Strategic Service, a CIA elődje), Eric Antoni Sykes pedig a SOE (Speciális Végrehajtó Szervezet) közelharcszakértője volt a második világháborúban. A kés napjainkra semmit nem veszített jelentőségéből, sőt katonai és rendvédelmi felhasználás terén is egyre népszerűbb. Ez a legsokoldalúbb és legmegbízhatóbb szerszámunk. Fegyverként pedig láthatatlan, gyors, halk, pontos és csak a célzott személynél okozhat sérülést. Sokak szerint közelharcban (kb. 3 méteren belül) veszélyesebb lehet a pisztolynál.

Eltérő felhasználási igények eltérő típusú késeket követelnek meg. Így katonai és rendvédelmi célra beszélhetünk harci-, túlélő-, bűvár-, resque-, többfunkciós, rohamkésekről és szuronyokról stb.

A jó késsel szemben magas követelményeket támasztanak. Amikor az US Navy SEAL 1994-ben új szolgálati kést kívánt rendszeresíteni, összesen 31 fegyvert teszteltek. Tengervízbe merítették a próbapéldányokat, majd szárazon és nedvesen 12 féle kötelet vágta át velük, favágásra, lyukak fúrására használták őket. A hajlítási teszt során egy 90

kilós férfi felhúzta magát a két gerenda közé szorított pengéjű kés markolatába kapaszkodva, 2 cm-es többvezetékes elektromos kábelt vágta át vele. Végül a kicsi és szinte névtelen Mad Dog cég 01-es magas széntartalmú szerszámacélból készült ATAK-ja volt az egyetlen, amely ép és éles maradt a teszt végén.

Történeti áttekintés

A késjellegű vágóeszközök a paleolitikorból a neolitikorba való átmenet idején

tűnnek föl (eliptikus vagy ék alakú, gondosan élesre és hegyesre pattintott kovaködarabok). A fémek (réz) felfedezése lehetővé tette a fegyverkészítőknek a formák változatosabb kialakítását. Szélesre (általában háromszögűre kellett) a pengét kialakítani, hogy kellően szilárd legyen. Az i.e. 2 000 évvel a tiszta rezet felváltó kemény bronz a pengéhez rögzíthető, kiváló fogást biztosító markolat kialakítását is lehetővé tette. A kés formáját az anyag és a használati mód is meghatározza, ezért vágásra hajlított, szúrásra egyenes pengeformát alakítottak ki. I.e. 1 000-500 között a bronz fokozatosan átengedte helyét a vasnak, amelyet könnyebb volt előállítani és olcsóbb volt. A vaskor vágókése rövid, görbe nyelű. Jellegzetes pengéje egyszer görbült. A vas előnytelen tulajdonságain kovácsolással tudtak javítani. A 12. szd.-től több acélszálból összekovácsolt „damaszolt acél” technológiájával olyan fémeket kaptak, amely az összes kívánt tulajdonsággal rendelkezett: erős, kiválóan élezhető és éltartó volt.

A kést elsősorban kiegészítő (segéd-) fegyverként használták. Ez a feladatkör jellemzően mind a mai napig megmaradt. A parthus lovas íjászok, vagy a perzsa „halhatatlanok” a lándzsa és az íj mellett alkalmazták. A római hadseregben *pugio* néven Marius reformjai idején vált általánossá használata. Az európai lovagi fegyvertárban a 13. századtól került általános használatra a tör. Ekkor jutott el hazánkba is a nyugati mintájú lovagi öltözet, fegyverzet átvételével. A 13. századi példányok pengéi között gyakoriak az egyélű, mérsékelten hajlított alakúak, a következő században azonban a pengék már kétélűek és he-

gyes csúcsba futnak. A 15-16. században a leggyakoribbak a két- és háromélű pengék, de már előfordulnak erőteljes gerincélű, hosszú, keskeny levélalakban készült, vájatokkal, ún. méregcsatornákkal áttört, továbbá a legkülönbözőbb vájatokkal kiképzett pengék is. A *fogastőrök* pl. megakasztották az ellenség kardjának pengéjét. Megcsavarással esetleg el is lehetett törni azt. A középkori török külön csoportját alkotják azok a példányok, amelyekkel a lovagok a harc képtelenné tett ellenfélnek a kegyelemdőfést megadták (*misericordia*).

Hazánkban a 16. században elterjedtek a török-arab eredetű, hajlott pengéjű törféleségek. A 17-18. században elsősorban Spanyolországban használták a balkezes vívőtőröket. A 16. század második felében találkoztunk löberendezéssel ellátott törökkel is.

Japánban a leggyakoribb fegyver a 25-30 cm hosszú *tanto* volt. A kés a szamuráj ékszere is volt, amely jelentős szerepet töltött be az állandó intrikák és mérényletek miatt (a kardot látogatóban le kellett tenni, a késeket viszont állandóan viselték). A kínai kultúrában is ősi fegyvernek számít a kés (*tao*). Kína legrégebbi ismert bronzkészítménye egy i.e. 3 000-ből származó bronzkés. A markolatok különbözőek voltak, attól függően, hogy nyélben és nyelvben (*ping sö*), vagy nyélben és fejben (*sou*) végződtek. A régi kínai kések hossza 13-45 cm között változott. A „fejes” típusba tartozó kések fejeit karika, állat vagy sárkány formájúra képezték.

A lőfegyverek terjedésével és a lovagi harcászat eltűnésével a nyugati országok hadseregeiben mint taktikának nem megfelelő fegyvert elvetették a késeket.

Tovább élt azonban fegyverként *szurony* formájában, amely lehetővé tette az egy-séges távolra ható és közelharcfegyver kialakítását.

A harci kések reneszánszának kezdete az első világháborúra tehető, amikor a hadseregek *közelharctöröket* (rohamkéseket) adtak katonáiknak. A Német Hadügyminisztérium pl. 1915. május 8-án meghatározta, hogy a Nyugati Hadsereg valamennyi gyalogos századának 6 db kést vagy tört adjanak, hogy az állásharc és árokharc előtt, őrzáratoknál a saját peremvonal előterében és az ellenség állásainak rajtaütésénél közelharcfegyverként szolgáljanak. Az ároktörök általában vadászkésekből lettek kifejlesztve. Gyakran felirattal is ellátták: pl. „Rohamban hű”. E korszak tipikus terméke a boxerszerűen kialakított markolatú amerikai ároktör.

Ezeket a fegyvereket és utódaikat használták a második világháborúban is. Pl. a híres német Brandenburgi hadosztály katonái az első világháborús Stromdolkot. A brit SAS a Fayrbairn-Sykest alkalmazta. Az USA légideszant katonái pedig a jobb lábszárra erősítették fel ugrás előtt az M3 kést M6 bőrtokban. Elsősorban az elitalakulatokat és a kommandókat látták el speciális igényeiknek megfelelően ezekkel az eszközökkel.

A második világháború utáni korszak helyi háborúban megmaradt, sőt talán még nőtt is a kések szerepe. Használták ezeket az izraeli ejtőernyős vadászok, a Vietnamban harcoló amerikai katonák pedig akár hónapokat is vártak egy Randall késre. Vietnamban az elitalakulatok által alkalmazott kések top-listáját a Camillus vagy az Ontario cégek által gyártott szerény méretű és küllemű *Milpar*

pilóta-túlélőkés vezette. Kicsi, kompakt, erős szerszám és fegyver, amely csendes mozgást tett lehetővé a dzsungelben. A második helyen állt az elnyúlhatetlen USMC Fighting/Utility, vagy népszerű nevén a KABAR. 1943-tól volt ez hű társa a dzsungelben harcoló amerikai katonáknak. A harmadik helyen a 15 cm hosszú Recon, vagy SOG kés állt. A negyedik egy egész kategóriát jelöl. A különféle magánutakon beszerzett késeket foglalja össze (Gerber, Buck, Western, Ruana stb.). Ezek közül kiemelkedett a Gerber MKII, amely elsőrangú fegyver. Az utolsó nagy csoportot a híres Randall-kések alkották. Ezek azonban a maguk idejében is igen drága darabok voltak, ezért egy egyszerű Special Forces-katona (vagy akár tiszthelyettes) nem szerezhetett be ilyen eszközt. Elsősorban tiszteket látunk a régi fotókon ezekkel büszkélkedni.

Napjainkban talán soha nem látott forma- és funkciógazdagsággal ismét rangos helyet foglalnak el a fegyveres küzdelemben. Ez két tendenciával indokolható. Minden fegyveres szervezetnél jelentősen megnőtt a különleges feladatok ellátásának jelentősége. Ezzel párhuzamosan az individuum szerepének erősödésével megnőtt az egyén életben maradásának és életminőségének a jelentősége, s így a kés, mint univerzális szerszám (amely egyaránt alkalmas az ételkészítésre és szerelési feladatok elvégzésére) újra fontos szerepet kapott.

A kések anyaga

A kések pengéje általában acélból (ötvözött vagy ötvözetlen) készül, de gyártanak késeket műanyagból (pl.

rendkívül szilárd Zytelből, amely 33% üvegszállal megerősített nejlon), amelyet az tesz nagyon veszélyessé, hogy műszeres vizsgálattal nem mutatható ki a biztonsági kapuknál. A Misson Knives cég MPK-ja erős és minden külső hatásnak ellenálló titánötvözetből van (speciális katonai akcióknál, pl. tengeralattjáró fedélzetéről indulva fontos lehet, hogy antimagnetikus). Alkalmazzák a Zircon Oxid-kerámiát, melynél a gyártók szerint csak a gyémánt keményebb, élezést nem is igényel (pengéje könnyedén karcolja az üveget). Se szeri, se száma a különböző összetételű acélötvözeteknek, melyet a késgyártók használnak. A jelenleg használt legnépszerűbb stainless ötvözött acélok: 440 C, G-2, ATS-34. A CPM 440 különleges porkohászati eljárással készül, s így nem tartalmaz az acélban egyébként mindig jelenlévő káros szennyező elemeket (foszfor, kén). Ritkábban használják a 13%-nál kevesebb krómot tartalmazó, nem stainless „szénacélokot” (O2, Carbon V, 1095 C stb.), mert könnyebben rozsdásodnak. A közhiedelemmel ellentétben nem létezik rozsdamentes acél. A Stainless Steel „szennyeződésálló” acélt jelent.

A pengék minőségét alapvetően három fő tényező határozza meg: a felhasznált anyag minősége, a kovácsolási technika és a hőkezelés. Rendkívül fontos mutató a penge keménysége, melynek a késgyártásban használatos mértékegysége a HRC (Hardness Rockwell Cone). A nagyon kemény 60-62 HRC értékű pengék jól tartják élüket, azonban utánélezésük nehézkes. Az 50-es érték túl lágy. Az 54-59 HRC-t tartják az arany középértéknek.

A kés okozta sérülések

Bár a kés nagyon veszélyes fegyver, a sérülések orvosi ellátása általában könnyebb, mint a lőtt sebeknél. A szívet ért szúrás, vagy a torok átvágása okozza a legsúlyosabb sérülést, gyakorlatilag a leggyorsabb halált. A gyomor vagy a léggyék szúrása, vágása súlyos pszichológiai és fiziológiai hatást (sokk) vált ki, s ilyen értelemben nagyon hatásos (a kontroll, az eszmélet gyors elvesztését okozza, bár nem jelent azonnali halált).

Az alábbi táblázat a legfontosabb támadási területeket sorolja fel, bemutatta támadásuk élettani hatásait.

fsz.	artéria, szerv neve	mérete	mélysége	eszméletvesztés mp.	a halál beállta
1.	(brachiális) - felkari	közepes	1,5 cm	14	1 1/2 perc
2.	(radialis) - alkari verőér	kicsi	1,5 cm	30	2 perc
3.	(carotis) - nyaki verőér	nagy	4 cm	5	12 másodperc
4.	(szublimális) kulcs-, szegycsont alatti	nagy	6,5 cm	2	3 1/2 másodperc
5.	szív		9cm	azonnali	3 másodperc
6.	gyomor		14 cm	a vágás mélységétől függ	

A penge

A kések legfontosabb része a penge. Alakját a rendeltetés és a felhasználási mód határozza meg (szerepe van a hagyományoknak is). Kultúrkörünkben elsősorban az egyenes típus terjedt el.

A klasszikus pengék makulátlan, tükröfényes polírozásúak. Napjainkban azonban egyre divatosabbak a homokfűjással tompított fényű, illetve a katonai célra szánt fekete pengék (festék- vagy műgyantabevonattal látják el), melyek bevonata védi is a fémot.

A penge szélei valamilyen szögben zárnak. Ez az él, amely két részből áll. Először a kés hátától valamilyen távolságra viszonylag éles szögben beköszörül a pengét. Ez a *levezető él*, melynek elsősorban az a feladata, hogy segítse a penge bevezetését a vágott anyagba. Ez a felület végződik a *vágóélben*. Több típusú beköszörülést alkalmaznak a gyártók a levezető élen (kivájt, sík és vésőköszörülés). A kivájt forma sajátossága, hogy a penge gerince alatt homorú (a borotvákra jellemző) beköszörülés található mindkét oldalon. Az ily módon kialakított éllel viszonylag kis erőt igényel a vágás. Hatékony élstruktúrát ad az egyenes köszörülés, mely hasonlít az előzőre, de a levezető éleket egyenes lapok határolják. Nagy igénybevételnek kitett eszközökön alkalmazzák a *véső típusú* formát, melynél csak a penge egyik oldala van beköszörülve. Viszonylag könnyen és gyorsan utánélezhető, ugyanakkor a véső élű pengével kemény anyagban végzett mély vágás jelentős erőfelfejtést követel, mivel a penge hajlamos elvándorolni a vágási vonaltól. Puha anyag-

ban viszont enyhe körívű pályán mozog a penge.

A legtöbb késnél szablyszerűen, a kés hátától valamilyen távolságra kezdik el a levezető él kialakítását. Az ilyen pengék erőteljes eszközök, jól viselik az oldalirányú terhelést. Hátrányuk viszont, hogy a vágandó felületbe a vékony vágóéllal való gyors metszés után, viszonylag lassan és nagy erőt felémészelve hatolnak be az anyag mélységébe, mivel a viszonylag tompa szögű levezető élük belefeszül a szétválasztott anyagba. Ezért a legkiválóbb késeket úgy alakítják ki, hogy a levezető él közvetlenül a háttól indul ki. A penge egésze "V" keresztmetszetű.

A tulajdonképpeni vágófelület, az él kialakításánál két módszert alkalmaznak. A korszerű egyenes (plain) élnek mikrocsipkézésűnek kell lennie (Micro-Serretions - az él teljesen egyenesnek, simának tűnik, de nagyítóval vizsgálva látható, hogy a felülete recés). Az ilyen penge egyesíti magában az egyenes él tiszta vágási felületének, mély behatolásának és a recés felület mikrotépéseinek előnyeit (pl. ha egy paradicsomot kell átvágni, a Micro-Serretions feltépi a gyümölcs kemény héját és az így nyitott úton könnyen halad előre az egyenes élű penge).

Egyre népszerűbb éltípus, az ún. SpyderEdge Serretion (csipkefogazás), melyen hullámos vonalat képező homorú bemarkások vannak. Több kisebb homorulat után egy szélesebb következik, váltakozva a pengén. Találkozásuknál ragadozófog-szerű tépőhegyek találhatók. A fogak között is van vágóél, így folyamatos metszés érhető el (a hajlított élek 14%-kal hosszabb vágófelületet al-

kotnak, mint az egyenes penge). Legfőbb előnyük, a brutális, ellenállhatatlan vágási képesség. Az ilyen késekkel kábeleket is át lehet vágni. Hátrányuk, hogy kevésbé felelnek meg finom vágási (tábori vagy túlélő) feladatokra. Bár struktúrájuk miatt éltartóak, utánélezésük azonban szinte lehetetlen. Épp ezért több gyártó kísérletezik azzal, hogy egyesítse előnyeit az egyenes élével. Általában 75/25, 60/40 és 50/50 a serra- ted/plain részek aránya.

A hegy

A kés hegye szúrásra és vésésre, az alatta közvetlenül található rövid szakasz precíziós, az ívelt rész finom, a markolatig terjedő egyenes szakasz pedig erőteljes vágásra a legmegfelelőbb. Általános használatú késeken az ún. *fok él* csak ritkán van teljesen kiköszörülve, inkább a fegyver könnyed szúrását, mintsem a visszakezes vágást segíti.

A vágás és szúrás követelménye egymással ellentétes. Minél jobban felfelé ível az él, annál jobban vág, de rosszabban szúr a kés, és minél közelebb van a középponthez a hegy, annál hatékonyabb a szúrás, de gyengébb a vágóképesség.

A kések hegye alapvetően hatféle lehet (csak a rendvédelmi és katonai felhasználásra alkalmas típusokról ejtünk szót).

A *stiletto hegy* a legősibb hegytípus. Az emberiség első szűrőeszközei kihegyezett botok és csontdarabok voltak. Hasonló a törhegyhez, de hiányzik a vágóél a penge széleiről. Nem csak azért volt kedvelt forma, mert könnyű az elkészítése, hanem azért is, mert az okozott sebet nehéz ellátni és lassan gyógyul. A

stiletto hegy erőteljesebb a törhegynél, ezért dobásnál az ilyen típusú eszközzel lehet a legnagyobb behatolási mélységet elérni. Hátránya, hogy használhatatlan vágásra. Ölőhatása nemes szervek eltalálásán alapul. Inkább használatos rejtett támadásra, mint a harcra.

A *duplaélű török* pengéi általában kétélűek (de nagyon keskenyek) a legtöbbször gerinccel rendelkező rombusz keresztmetszetűek. A hegybe vezető pengekeskenyedés a legtöbbször már a kézvédő keresztvasnál indul. A döfés teljes ereje egyetlen pontba koncentrálódik, így a hegy már kis erővel is könnyedén átüt a testi célokon. Mivel a hegy a középvonalban van, pontszerű célokat is el lehet vele találni. Egyik hátránya, hogy könnyen görbül, törik bármilyen keményebb anyagon. Másik, hogy a célszemély kitérő mozgása miatt célt téveszthet a pontra irányuló szúrás, vagy a felszerelés térítheti el a döfést. A törjellegű hegygel pontosan kell átszúrni a nemes testrészeket. A mélyen található vastag rugalmas erekről lecsúszhat a penge. A török az ívelt élrész hiánya miatt nem alkalmasak a vágásos támadásra.

A *lándzsahegy* (Spear point), kifejezetten harcra született, sokoldalúan felhasználható típus. Késharc közben az összes manővert végre lehet hajtani vele. Végző esetben túlélési feladatokra is felhasználható. Lencse vagy gyémánt keresztmetszetű pengéken található (pengéje jóval szélesebb a törnél, ezért hosszabban lehet felköszörülni az élét). Szúrásnál garantálja a széles, vastag, vágott bemeneti nyílást. A penge könnyedén átvágja az ereket, s így ölő hatása nem csupán nemes testrészek szúrásán nyugszik. Hátrányai közé tartozik a pen-

ge viszonylagos sérülékenysége, és hogy az előző típusokhoz képest nagyobb erő kell a szúráshoz.

A *letörő hegyről* (Clip point) sokan azt hiszik, hogy Jim Bowie találmánya. Története azonban sokkal régebbre nyúlik vissza. A bronzkorban már a halstadti időszakban (i.e. 900) létezett. Ez a típus majdnem olyan jól szúr, mint a tör (a korszerű egykezes nyitható pengés harci késekénél alakították ki az ún. Tactical Clip Point verziót, melynek foka a markolatig nyúlik, s így tulajdonságaiban nagyon emlékeztet a törhegyre). Ugyanakkor rendkívül nagy metsző ereje van a széles pengének és az erőteljes, hosszan felkösörült élnek köszönhetően. A megfelelően élezett fokél visszakezes vágásra is alkalmas. Elsősorban univerzális használatra szánt késekénél alkalmazzák (ideális túlélőkéshegy).

A *tantohegy* (kevés köze van az ősi japán tantókhoz) jelentős mértékben különbözik a korábban ismertektől: háromszöget képez a hegy csúcsánál, ami általában vésőszerűen van élesítve. Az egyik legnagyobb előnye, hogy szinte törhetetlen. A hegy csúcsa áttöri a szöveteket és utat nyit a hegy részét képező vésőszerű másodlagos élnek. A viszonylag nagy erőt igénylő, a szúrást követően behatoló penge brutális roncsolást véggezve könnyedén vágja át az útjába eső ereket. A másodlagos él tompa szöge miatt azonban elakadhat a penge csontoknál (bár ezeket is áttörheti erőteljes felhasználó kezében). Figyelembe kell azonban venni, hogy a hegyből lefutó másodlagos él és a valódi él tompa szögben, egyenes vonalakkal találkozik, s így e nagyon fontos ponton hiányzik a vágóél folyamatossága. Hátránya továbbá;

hogy hegye nem a penge közepén van, tehát pontossága nem kielégítő.

A *domború hegy* (Drop Point) elsősorban munka-, esetleg túlélőkészen alkalmazható. Mivel nincs fokéle, egyes precíziós munkavégzéseknél jól megtámaszkodhat rajta a hüvelykujj is. Szűrőképesége elég gyenge. A nagy erőt igénylő behatolás után azonban már a Clip Point típusú hegyhez hasonlóan viselkedik.

A markolat

A markolat legfontosabb feladata, hogy bármilyen körülmények között pontosan és biztonságosan irányíthatóvá és ellenőrizhetővé tegye a penge mozgását. Meghatározó szerepe van abban, hogy a kés hegye vagy éle az ideális szögben érintkezzen a célfelülettel. Ha ez nem történik meg, a kés könnyen célt téveszthet vagy elcsúszhat. Ez mentette meg I. Ferenc József életét is 1853. február 18-án, amikor Libényi János 22 éves szabósegéd egy hosszú, gondosan kifent késsel nyakon szúrta. A császár életét az mentette meg, hogy a magas nyakú tisztí zubbony és az alatta feszülő fehér gallér felfogta a szúrást és a kés megbicsaklott. Az ujjak számára készített vájatok segítik a munkajellegű használatot, viszont csak egyféle fogást tesznek lehetővé, s így készarca, vagy fogásváltással történő munkavégzésre nem alkalmas. Nem jó sem a túl keskeny, sem a túl vastag átmérőjű markolat. A szögletes kényelmetlen, a hengeres elfordul a kézben és nagyon nehéz vele fogás alapján a penge és a hegy helyzetének pontos megállapítása. Az ideális forma keresztmetszete közel ovális.

Anyaga lehet fa, bőr, fém, műanyag, csont. A legjobb fogást biztosító markolatok polimerizált gumiból készülnek, pl. Kraton, Neopren. Ezeknek a korszerű anyagoknak még mindig kiváló versenytársa a bőr. Méretre vágott bőrkarikákat egymásra csúsztatva és összecsavarozva alakítják ki a markolatot (pl. Ka-Bar U.S.M.C. Fighting Knife). Előszeretettel használják a szívós műanyagokat és epoxy gyantás szénszálas szöveteket, pl. G-10, Du Pont Zytel, Kevlar, a nemes fára emlékeztető Micarta-t. Egyes becsukható pengés kések markolata titán vagy alumínium ötvözetből van. Több típusnak nincs hagyományos értelemben vett markolata, hanem az egy darab acélból készült kés a keresztvas mögött ejtőernyős zsinórral van betekerve.

Egy időben a Rambo-filmek divatba hozták a *markolatartályos* késeket. Legnagyobb hátrányuk, hogy a penge csak egy kis nyúlvánnyal van a markolathoz erősítve, s így kevésbé áll ellen a terheléseknek. Ebben a kategóriában a legjobbak az egy darab acéltömbből készített Chris Reeve gyártmányok.

A markolat egyik legfontosabb kiegészítő része a *kézvédő keresztvas*. Feladata hármas: védi a kezét a kés hegye irányából, a penge mentén; megakadályozza a kéz előrecsúszását a markolatról; megfelelő támaszt ad a hüvelykujjnak (ez utóbbi miatt a legjobb kések keresztvasának felső íve előrehajlik a hegy felé).

A késeken gyakran található *markolatgomb*, mely biztosítja, hogy a kéz ne csússzon le a markolatról. Szerepe van a kés kiegyensúlyozásában, kalapálásra és ütésre is használható. Alakja a legtöbb ször körte, háromszög, vagy korongszerű.

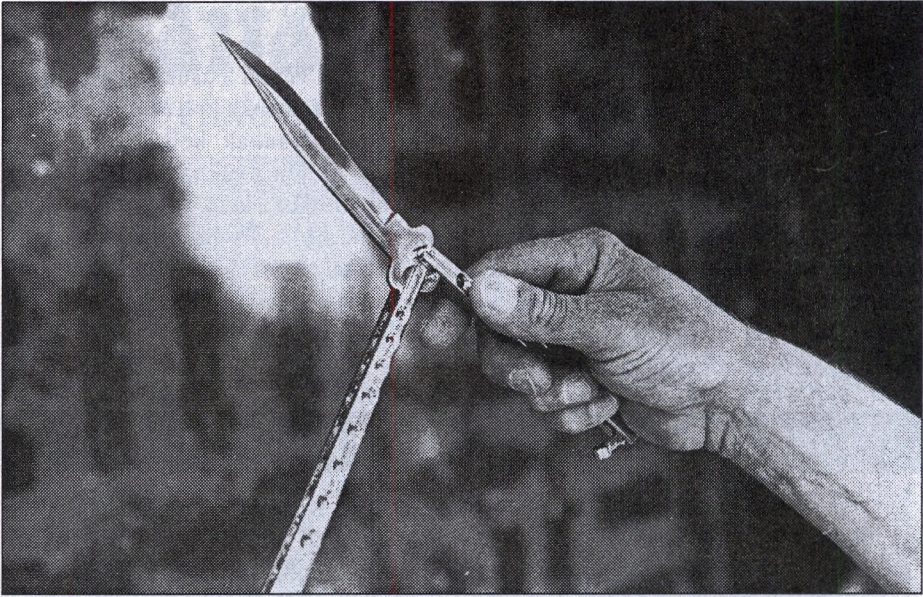
Több kés markolatán található egy erős acél laprugó, a clip, mely segítségével a ruházat vagy felszerelés valamely eleméhez lehet rögzíteni a kést. Biztos, rejtett hordást, gyors elővételt biztosít.

Becsukható pengés kések

A késeket alapvetően két nagy csoportba oszthatjuk: *merev és becsukható pengés kések* (bicska). A merev pengések egyszerű szerkezetek, ezért leírásukkal e cikkben nem kívánok foglalkozni. Annál összetettebbek a becsukható pengés kések.

A hagyományos zsebkés pengéjét a köröm számára kiképzett vájat segítségével lehet nyitni. A pengét egy egyszerű rugó rögzíti nyitott és zárt helyzetében. A mai késgyártók rafinált szerkezeteket alkottak a gyors és biztonságos nyitás, rögzítés és zárás segítésére. E fejlesztésnek köszönhetően jelentek meg az ún. *egykezes kések*, melyek úgy vannak kialakítva, hogy (a legtöbb esetben) a tartó kéz hüvelykujjának tolómozdulatával nyithatók.

Ma már általános követelmény, hogy a nyitott állapotban rögzített pengét egy zár oldása után lehessen összecukni. Attól függően, hogy a nyomás hatására nyitó rész a markolat elején vagy végén található, hívják Front Lock vagy Lock Back rendszernek. Elterjedt módszer a markolat vázát alkotó acéllemezek egyikét a markolatba benyúló laprugóként használva háromfunkciós biztosító-záró rendszert képezni: 1. a kinyitott penge mögé bepattanva rögzíti azt; 2. a tokból kinyúló csúszásmentes lapja eltolásával

válik lehetővé a penge becsukása; 3. a rajta található apró golyó rögzíti a becsukott pengét. Ez az ún. Liner Lock tekintendő elsősorban igazi egykezes megoldásnak, mivel nyitásnál és zárásnál egyaránt elegendő egy kéz használata.

Befejezés

Korunk fegyveres szolgálatot ellátói nem létezhetnek jó minőségű, univerzális felhasználásra alkalmas kés nélkül. A legpraktikusabb elsősorban egy nyitható pengés kést beszerezni. A vásárlás előtt azonban érdemes áttanulmányozni az ausztrál hadsereg szakértői által felállított követelményrendszert. Szerintük a nyitható pengés késnek nem kell nagy méretűnek lennie. Elegendőnek tartják a 80-100 mm hosszúságú pengét, mely keresztmetszetének viszont el kell érnie a 3 mm-t (hazánkban az 124/1993. kor-

mányrendelet megtiltja az olyan szűrő- vagy vágóeszközt, amelynek szűrőhosszúsága vagy vágóéle a 8 cm-t meghaladja, viszont nem vonatkozik a tilalom azokra a rendeltetészerűen munkavégzési, sport és szokásos életvitel körében használatos eszközökre, amelyeknek a közterületen birtoklása – így különösen a rendeltetészerű használathoz történő szállítása – indokolt, feltéve, ha...birtoklás, szállítás rejtve vagy szokásos módon becsomagolva...vagy tárolóeszközben történik). Hosszú élettartamú, magas széntartalmú acélból kell készülnie. Keménységének 57 és 60 HRC között kell lennie. Az ideális vágóképesség elérése érdekében a serrated és a plain élek kombinációját tartják a legjobbnak. Súlya ne haladja meg a 100 grammot. Egykezes, a pengén kiképzett lyukkal, vagy nyitó-szegeccsel ellátott típus legyen, amely mindkét kézzel nyitható. Rögzítőzárral kell rendelkeznie, mely megakadályoz-

TAPASZTALATCSERE

za a penge véletlen becsukódását. A modern, üvegszállal megerősített műanyag markolatot tartják a legjobbnak, mert ellenáll az időjárás behatásainak, kényelmes és könnyű. A markolat alakjának lehetővé kell tenni az összes ismert fogási móddal történő használatot. Rendelkeznie kell valamilyen hüvelykujj-támasztási lehetőséggel. A kés tokban, övön való hordását nem tartják összeegyeztethetőnek a katonai használatlaltal, ezért szükségesnek tartják, hogy

csíptető (clip) segítségével a felszerelésre, vagy a zsebhez legyen rögzíthető. A markolat végén a csuklószíj számára kialakított furatnak kell lennie. A csuklószíjnak olyannak kell lennie, hogy szükség esetén nyakba akasztva is lehessen hordani a kést. Megítélésük szerint csak a legjobb minőségű (elsősorban Japán vagy USA) gyártmányok alkalmazhatók elég hatásosan katonai feladatok során.

Makrai Tibor István

Felhasznált irodalom

1. **Fegyvertípusok enciklopédiája**, Gemini, Budapest, 1995.
2. **Gary Boyd**: *Most Popular Knives in' Nam*, Tactical Knives, 2000. július
3. **Gerhard Buzek**: *A túlélés kézikönyve*, Subrosa Kiadó, Budapest, 1995.
4. **Ken Warner**: *Knives*, DBI Books.
5. **Kiss A. Péter**: *A szamurájkard*, Militaria Modell 1992/2
6. *Militar-Messer*, VISIER SPECIAL
7. **Tokaji Zsolt**: *A régi Kína fegyverei*, Zrínyi Kiadó és Terebes Kiadó, Budapest 1997.
8. 124/1993. (IX.22.) kormányrendelet